

SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ-PODPŮRNÝ MATERIÁL K PŘEDNÁŠCE

PORADENSKÝ SYSTÉM, DIAGNOSTIKA

Vyhláška MŠMT č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů (mění vyhlášku 72/2005 v dalších změnách č. 116/2011 Sb. a 103/ 2014 sb.)

- upravuje poskytování poradenských služeb a jejich obsah
- vymezuje činnost školských poradenských zařízení (PPP, SPC) a poskytování poradenských služeb ve školách

DIAGNOSTIKA V PRVNÍM ROČNÍKU ZŠ

- Provádí učitel po nástupu dětí do školy (depistáž)**
- Klíčové období** pro rozvoj osobnosti i formování vztahu ke škole
- Objeví-li se nějaké potíže, **je povinností učitele hledat vhodné postupy** k osvojení si učiva a možnosti, jak přispět k **dozrání funkcí**
- Sledujeme: čtení, psaní, matematiku a další obtíže

Čtení: horší výkony, vážne spojení hláska-písmeno, domýšlení si textu, pomalu slabikuje, uniká mu obsah

Psaní: držení psacího náčiní, obtížné zapamatování si a napodobování tvarů písmen, neúpravné písmo, přepisování je neefektivní

M: nejsou utvořeny předčíselné představy, neumí třídít předměty podle daného znaku, obtížně se orientuje v prostoru, počítá po jedné,...

PODPŮRNÝ VÝUKOVÝ PROGRAM

- V případě zachycení obtíží, které se jeví jako SPU
- PVP trvá minimálně 3 měsíce
- Zpracovává jej příslušný učitel nebo školní speciální pedagog
- Učitel individualizuje výuku, metody a přístupy
- Cílem je podpora školní úspěšnosti a předcházení selhávání
- V případě, že po 3 měsících nedojde ke zlepšení, je třeba řešit - dítě je odesláno do pedagogicko-psychologické poradny (PPP) k vyšetření
- Celý dokument PVP, který byl vytvořen je součástí pedagogické diagnostiky dítěte a následně i žádosti o odborné vyšetření

ŠKOLNÍ DOTAZNÍK

- Vyplňuje jej učitel, je součástí diagnostiky dítěte, vzniká na požádání PPP se souhlasem rodičů

- Obsahuje údaje o žákovi, jeho prospěch (vysvědčení)
- Jsou zde popsány obtíže ve čtení, psaní, počítání, v dalších předmětech
- Řečové dovednosti
- Práceschopnost
- Chování, případné problémy v chování
- Vztah k vrstevníkům, ke škole, k autoritám
- Informace o rodině, zdravotním stavu, proběhlých opatřeních

PORADENSKÉ SKUŽBY VE ŠKOLE

- Výchovný poradce**
 - Poradensko-výchovná činnost
 - prevence a sociální oblast, profesní orientace, spolupráce s institucemi a odborníky
- Školní speciální pedagog**
 - Metodická pomoc učitelům při depistáži žáků se SVP
 - Provádí speciálně-pedagogická vyšetření, poskytuje reedukace žákům, poradenskou činnost jejich rodičům, pomáhá učitelům volit správná opatření
- Školní psycholog**
 - Poradenská činnost pro pedagogické pracovníky v přístupu k jedincům se SVP, pomoc při zpracování IVP, konzultace pro rodiče, ped. pracovníky, sleduje projevy a výkony žáků s výukovými či výchovnými problémy

+ ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE

DIAGNOSTIKA NA ODBORNÉM PRACOVIŠTI

PPP

- poskytuje služby **pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků**
- děti a mládež od **3 do 19 let** (ukončení střední školy)
- péči zajišťuje **speciální pedagog, psycholog, sociální pracovníce**
- hlavní náplní práce PPP je **diagnostika, intervence, nápravná (reedukační) péče, terapie a prevence**
- Zjišťuje pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na školu, provádí vyšetření školní zralosti
- Zajišťuje speciální vzdělávací služby žákům ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- Vypracovává odborné posudky na základě pedagogické a psychologické diagnostiky
- Poskytuje poradenské služby žákům s rizikem školní neúspěšnosti, jejich rodičům
- Poskytuje metodickou podporu škole (doporučuje, půjčuje pomůcky)
- Prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci sociálně-patologických jevů (metodické vedení metodika prevence)

- Zabývá se profesní orientací
- Zajišťuje reedukační péči

SVP (Středisko výchovné péče)

- Pro žáky s poruchami chování
- Setrvání zde je zcela dobrovolné
- Řídí se zákonem 109/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů **383/2005 Sb.** o výkonu ochranné výchovy, ústavní výchovy a o preventivní výchovné péče ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů
- Ambulantní péče, maximálně 2 měsíce pobytové
- zajišťují preventivně-výchovnou péči pro děti, žáky a studenty **s rizikem vzniku a vývoje poruch chování**, přičemž poskytují svou intervenci také **rodičům** (zákonným zástupcům) **nebo škole**.

DYS-CENTRA

- Dobrovolná, nezávislá a nezisková sdružení** občanů a právnických osob, která se zaměřují na problematiku **SPU a PCH**
- služby poskytují dětem se SPU, jejich rodičům, pedagogům i široké veřejnosti v odpoledních hodinách
- spolupracují s PPP, poskytují péči formou individuálních sezení, skupinové terapie
- Provádí reedukace-kurzy grafomotoriky, jemné a hrubé motoriky, cizího jazyka, psycho-relaxační cvičení, zájmové odpolední kroužky
- 1997 – vznikla ASOCIACE DYS-center

ÚVODNÍ VYŠETŘENÍ V PPP

- Rozhovor s rodiči, učitelem, zhodnocení školního dotazníku, rozhovor s dítětem (důležité získat jeho důvěru)
- Cíle: vytvoření osobní anamnézy, rodinné anamnézy, anamnézy sociálního prostředí
- Diagnostické prostředky: speciální zkoušky zaměřené na intelektovou úroveň dítěte, zkoušky na jednotlivé oblasti percepce, na specifické obtíže
- Diagnostická kritéria: řídíme se podle stanovených tabulek

DIAGNOSTIKA

- Diagnostika se provádí nejčastěji v 1. nebo **2. roce** školní docházky
- Je východiskem výchovně - vzdělávacího procesu a především reedukace

- Cílem je stanovení úrovně **vědomostí a dovedností, poznávacích procesů, sociálních vztahů, osobnostních charakteristik a dalších faktorů**, které se podílí na úspěchu či neúspěchu dítěte ve škole

NA STANOVENÍ DIAGNÓZY SE PODÍLÍ

- Speciální pedagog:
 - Analýza pedagogických údajů, přihlíží ke školnímu dotazníku, vyšetření výukové úrovně, vyšetření percepčně-kognitivní
- Psycholog:
 - Stanovení úrovně rozumových schopností - vyšetření inteligence pomocí standardizovaných testů
- Další specialisté: neurolog, pediatr, foniatr,...

VYŠETŘENÍ INTELIGENCE

- Stanovení úrovně rozumových schopností;
- kompetence psychologa;
- standardizované testy** – verbální a neverbální složka inteligence:
 - Wechslerův test (WISC III),
 - Woodcock-Johnson International Edition (WJ IE),
 - Ravenovy Progresivní matice;
- diskuze o hranici inteligenčního kvocientu pro přiznání diagnózy SPU – IQ 85.

VYŠETŘENÍ ČTENÍ

- Normované texty** vypracované Z. Matějčkem (1987);
- dítě čte 3 minuty → sledujeme:
 1. rychlost (vyjádřena ČQ-čtenářský kvocient),
 2. správnost (typ a kvantita chyb),
 3. techniku čtení,
 4. porozumění čtenému textu,
 5. chování dítěte při čtení.
 6. Rychlost: sociálně únosné čtení – hranice 60-70 slov/ minutu (2. třída), pokud je rozdíl mezi IQ a ČQ více než 20 bodů=**diskrepanční kritérium**-signalizuje možný problém
 7. Správnost: tolerance do **6-10% chyb**
 8. Porozumění: je schopen odpovídat na otázky, vypravovat?
 9. Chování při čtení: zkoumáme případný neklid, úzkost, dvojí čtení, špatné dýchání,...

VYŠETŘENÍ PSANÍ

- Opis, přepis, diktát**, volné téma
- srovnání písemného projevu z poradny a školních sešitů

- Grafická stránka písemného projevu* → tvar písma, dodržení liniatury, způsob sezení, držení náčiní...;
- Hodnocení pravopisu* → analýza specifických dysortografických chyb a chyb pravopisných, cílem je odhalit příčiny chyb a stanovit způsob nápravy
- Obsahová stránka*

VYŠETŘENÍ MATEMATICKÝCH SCHOPNOSTÍ

- Tvoří specifickou součást inteligence
- sledujeme obtíže v matematické paměti, problémy se zaměřováním pořadí číslic, orientaci v prostoru, problémy při čtení a psaní čísel, poruchu v oblasti matematických operací atd.
- využívají se následující testy:
 - ✓ *Barevná kalkule, Kalkule IV.* (Novák 2002),
 - ✓ *Číselný trojúhelník* (Novák 1997),
 - ✓ *Rey-Ostheriethova komplexní figura* (Novák 1997),

Soubor úkolů k diagnostice (PPP Praha, není standardizován)

Při diagnostice sledujeme:

- Které úkoly dítě ještě zvládá, mnohem více dyskalkulii signalizuje selhávání ve snazších úkolech, než v těch, které ve škole aktuálně probírají
- Je třeba na základě diferenciativní diagnostiky vyloučit nižší rozumové schopnosti, nižší nadání pro matematiku, didaktogenní potíže

ÚROVEŇ SLUCHOVÉHO VNÍMÁNÍ

- Významný předpoklad pro zvládnutí psaní
- používá se:
 - ✓ *Zkouška sluchové analýzy a syntézy* (Matějček)
 - ✓ *Zkouška sluchové diferenciaci* (Wepmann – Matějček, Zelinková): nesmyslná slova
 - ✓ *Vyšetření měkkých a tvrdých slabik, rozlišení délky samohlásky*
 - ✓ v předškolním věku *Moseleyův test: je ve slově obsažená hláska x?*

ÚROVEŇ ZRAKOVÉHO VNÍMÁNÍ

- zjišťujeme zrakovou perцепci tvarů
- používá se:
 - ✓ *Edfeldtova Reverzní zkouška* (obsahuje figury lišící se podle horizontální a vertikální osy)

DALŠÍ SPECIÁLNÍ ZKOUŠKY

Vyšetření laterality:

- *Zkouška laterality* (Matějček, Žlab).

Prostorová orientace:

- *Soubor specifických zkoušek* – orientace ve čtverci, na vlastním těle, na osobě sedící čelem (Žlab).

Vnímání časové posloupnosti:

- sluchové – *Zkouška reprodukce rytmu* (Žlab),
- zrakové – např. pokračování řady čísel.

Vyšetření řeči:

- v průběhu rozhovoru s dítětem,
- opakování slovních spojení (tzv. specifické asimilace).

VZDĚLÁVÁNÍ, IVP, ORGANIZACE PÉČE

- Zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (**školský zákon**), ve znění pozdějších předpisů – především **zákona č. 472/2011 Sb. + poslední novela 222/2017**
- Vyhláška č. 270/2017 Sb.** o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných; kterou mění vyhláška č. **27/2016** a **ruší se vyhláška 73/2005, 147/2011, 103/2014**

Žák s SPU je považován za žáka se zdravotním postižením

PODPŮRNÁ OPTŘENÍ

- Podpůrná opatření** jsou uplatňována při vzdělávání žáků se zdrav. postižením (i žáci s SPU):
 - využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání,
 - využití kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek,
 - používání speciálních učebnic a didaktických materiálů,
 - zařazení předmětů speciálně pedagogické péče,
 - poskytování pedagogicko-psychologických služeb,
 - služby asistenta pedagoga,
 - snížení počtu žáků ve třídě
 - nebo jiná úprava vzdělávání zohledňující speciální potřeby žáka.
- Je doporučeno zpracovat **individuální vzdělávací plán (IVP)**.

IVP

- Zpracovává se pro žáky integrované/žáci speciálních škol/žáci s mentálním postižením
- Zpracovává jej **třídní učitel** ve spolupráci s poradenským pracovníkem, popř. výchovným poradcem, školním psychologem, se zákonným zástupcem žáka
- Vychází z učebních dokumentů školy
- Obsahuje významné skutečnosti pro úspěšnou integraci, seznam pomůcek
- Informace o snížení počtu žáků ve třídě, o účasti dalšího ped. pracovníka, asistenta pedagoga
- Popisuje obsah, rozsah a průběh poskytované péče
- Závěry z vyšetření v PPP nebo SPC či SVP

- Pedagogické postupy a metody
- Způsoby hodnocení a klasifikace
- Předpokládané navýšení finančních prostředků
- Informace o spolupráci se zákonnými zástupci, podíl žáka
- Podpisy ředitele školy, třídního učitele, vyučujících přísl. Předmětů, zák. zástupců, poradenského pracovníka

FORMY SPECIÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb. (147/2011), § 3:

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami se vzdělávají:

- a. **formou individuální integrace**
- b. **formou skupinové integrace**
- c. **ve škole samostatně zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení),**
- d. **kombinací forem uvedených a) až c)**

ORGANIZACE PÉČE A VZDĚLÁVÁNÍ

Podmínky pro zařazení žáka do speciálního vzdělávání:

- doporučení a výsledky odborného pedagogického a speciálně pedagogického vyšetření, psychologického vyšetření
- souhlas ředitele školy,
- souhlas zákonného zástupce žáka.

Formy vzdělávání a poskytování reedukační péče vychází z doporučení **PPP**, případně **SPC** nebo **Dys-centra**.

ŠKOLNÍ SPECIÁLNÍ PEDAGOG- NENÍ NA VŠECH ŠKOLÁCH

- VŠ vzdělání spec. ped
- Metodická pomoc pedagogům při depistáži
- Speciálně-pedagogické vyšetření žáků
- Reedukace**
- Poradenství pro rodiče
- Volba různých opatření

VÝCHOVNÝ PORADCE-MUSÍ BÝT NA VŠECH ŠKOLÁCH

- Kvalifikované studium poradenství, ne vždy
- Depistáž
- Poradce profesní orientace

- Sleduje vývoj žáků s obtížemi
- Poradenství pro rodiče
- Metodická pomoc učitelům
- Spolupráce s poradenskými zařízeními

ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE-MUSÍ BÝT NAVŠECH ŠKOLÁCH

- Věnuje se sociálně-patologickým jevům
- Koordinace aktivit v oblasti prevence
- Vytváří strategie školy v oblasti prevence zneužívání návykových látek, její realizace a koordinace

HODNOCENÍ A KLASIFIKACE

- Upravuje **Školský zákon** a **Vyhláška MŠMT č. 48/2005 Sb.** o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů (**vyhláška MŠMT č. 256/2012 Sb.**)
- Možnost *klasifikace, slovního hodnocení či kombinace slovního hodnocení a klasifikace*.
- Hodnocení musí mít potřebnou výpovědní hodnotu pro žáka i jeho rodiče.
- Hodnocení-úroveň vzdělání žáka vzhledem k cílům, nadřazený pojem
- Klasifikace- číselné vyjádření hodnocení
- Úkolem hodnocení žáka se SPU je: zjišťování a posuzování jeho úrovně v určitém období, zaměřuje se na celou osobnost, orientace především na kladné rysy

ZÁSADY HODNOCENÍ ATD.-viz přednáška

Literatura

- **BARTOŇOVÁ, M.** Kapitoly ze specifických poruch učení I. Brno: Muni Press, 2010.
 - **BARTOŇOVÁ, M.** *Specifické poruchy učení. Texty k distančnímu vzdělávání.* Brno: Paido, 2012.
 - **ZELINKOVÁ, O.** Poruchy učení. Praha: Portál, 2003.
 - **BARTOŇOVÁ, M.** *Specifické poruchy učení a chování.* In: PIPEKOVÁ, J. a kol.: *Kapitoly ze speciální pedagogiky.* Brno: Paido, 2010.
 - **BARTOŇOVÁ, M.** Kapitoly ze specifických poruch učení II. Brno: MU, 2005.
 - **SINDELAROVÁ, B.** Předcházíme poruchám učení. Praha: Portál, 2000.
- + odkaz na web týkající se grafomotoriky a úchopu předškolních dětí:

<http://www.grafomotorika.eu/fyziologicky-vyvoj-uchopu-u-deti/>